

KOMISJA EUROPEJSKA
DYREKCJA GENERALNA DS. EDUKACJI, MŁODZIEŻY, SPORTU I KULTURY

Kultura i kreatywność

Europejskie Stolice Kultury

2020–2033

Przewodnik dla miast przygotowujących się do
składania wniosków

Wprowadzenie

W niniejszym przewodniku wyjaśniono proces i kryteria działania w ramach Europejskich Stolic Kultury (ESK) w latach 2020–2033. Jest on skierowany do miast rozważających złożenie i przygotowanie do złożenia wniosku.

Istnieją dwa dokumenty, które są wymagane do sczytania z niniejszym przewodnikiem.

Decyzja

Pierwszym z nich jest „decyzja”. Jest to formalna, prawna podstawa działania ESK. Choć jest to dokument prawny, jest on łatwy do zrozumienia i jest dostępny we wszystkich językach urzędowych Unii Europejskiej (UE).

Można go znaleźć tutaj:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32014D0445>

Decyzja została uzgodniona w kwietniu 2014 r. przez Parlament Europejski i wszystkie państwa członkowskie UE (pod przewodnictwem ministerstw odpowiedzialnych za kulturę).

We wrześniu 2017 r. dokument ten został zmieniony inną decyzją Parlamentu Europejskiego i państw członkowskich (Rady). Niniejsza decyzja zmieniająca otwiera działanie ESK na miasta w krajach Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, które są stronami Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym („kraje EFTA/EOG”) i uczestniczą w programie finansowania Unii Kreatywna Europa.

Niniejszą decyzję zmieniającą można znaleźć tutaj:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32017D1545>

W decyzji określono kontekst działania; cele, kryteria wyboru oraz procesy selekcji, wyznaczania, monitorowania i oceny. Określono w nim sposób tworzenia zespołu wyboru i monitorowania niezależnych ekspertów.

Kwestionariusz selekcji

Drugim dokumentem jest lista pytań, na które muszą odpowiedzieć wszyscy wnioskodawcy na etapie selekcji. Pytania opierają się na decyzji i dzielą ją na bardziej praktyczne obszary. Miasta kandydujące wypełniają ten kwestionariusz w procesie składania wniosków.

Kwestionariusz dostępny jest na stronie internetowej Komisji Europejskiej w

sekcji „Europejskie Stolice Kultury”:

http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/capitals-culture_en.htm

Niniejszy przewodnik bazuje na tych 2 dokumentach. Decyzja jest dokumentem formalnym; niniejszy przewodnik nie ma mocy formalnej.

Działanie „Europejskie Stolice Kultury”

Do 2020 r. 60 miast otrzyma tytuł Europejskiej Stolicy Kultury. (Do 2001 r. było to Europejskie Miasto Kultury). Działanie to jest często nazywane sztandarową inicjatywą kulturalną Unii Europejskiej.

Działanie ESK znacząco ewoluowało od wczesnych lat, kiedy było to przede wszystkim święto sztuki w mieście. Od lat 80. XX wieku świadomość roli kultury w życiu miast stale rosło: jego wkład w dobrostan obywateli i dobrobyt miasta, a także potencjał wzmocnienia pozycji miasta na mapie międzynarodowej. Wiele miast, które otrzymały tytuł ESK, odnotowały nie tylko rok sukcesu, ale skorzystało z trwałych efektów.

Każde miasto rozważające aplikowanie lub faktycznie aplikujące będzie miało swoje cele lokalne określone zgodnie z własnymi uwarunkowaniami i priorytetami. Należy jednak pamiętać, że jest to nagroda *europaeska* z ustandaryzowanymi kryteriami i celami określonymi na szczeblu UE. Miasta pretendujące o tytuł łączą swoje cele lokalne z aspektem europejskim (i często międzynarodowym).

Poprzednie ESK poinformowały o trwałych efektach w oparciu o:

- ESK pełni rolę katalizatora stopniowej zmiany w rozwoju miasta lub obszaru miasta.
- Wymierny wzrost samooceny obywateli i dumy z miasta.
- Zwiększone zaangażowanie w oferty kulturalne miasta, zwłaszcza przez odbiorców, którzy mniej chętnie uczestniczą lub biorą udział.
- Rozwój nowych ofert kulturalnych, nowych umiejętności, nowych możliwości oraz nowych europejskich i międzynarodowych powiązań dla artystów i organizacji kulturalnych.
- Większe europejskie i międzynarodowe zrozumienie i profil, często przejawiające się we wzroście turystyki i umocnieniu reputacji.

Cele działania ESK określono w decyzji. Miasta rozważające złożenie wniosku powinny dokładnie przeanalizować ten dokument.

Ważenie zalet i wad złożenia wniosku

Otrzymanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury jest niewątpliwie wyjątkową szansą dla miasta, co może mieć pozytywny wpływ kulturalny, społeczny i gospodarczy.

Może to też nieść ryzyko dla miasta. Bardzo często miasta nie czerpią pełnych korzyści z posiadania tytułu lub, co gorsza, zyskują negatywny rozgłos, ponieważ stawiają czoła wyzwaniom, na które nie są dobrze przygotowane: problemy związane z zarządzaniem i budowaniem zespołu, nieuzasadnione ingerencje polityczne w realizację obchodów roku, słaby związek między strategią rozwoju kulturalnego miasta i jego rocznym tytułem ESK oraz brak refleksji nad dziedzictwem, niewystarczające długoterminowe planowanie, brak jasnych celów lub kamieni milowych, brak procesu monitorowania w trakcie realizacji inicjatywy, brak wewnętrznych doświadczeń we wdrażaniu całorocznego wydarzenia kulturalnego, trudności w opracowaniu projektu na szczeblu europejskim/ międzynarodowym itp.

Dlatego ważne jest, aby miasto odpowiedziało sobie na następujące pytania, zanim jeszcze przystąpi do składania wniosku ESK, co wiąże się ze znacznymi nakładami publicznymi:

- Czy my jako miasto mamy – lub będziemy mieć do czasu objęcia tytułu ESK – możliwość organizowania całorocznego wydarzenia o zasięgu i skali Europejskiej Stolicy Kultury, z setkami wydarzeń kulturalnych na najwyższym szczeblu rozłożonych w ciągu roku? Czy dysponujemy – lub będziemy mieli do czasu ESK – infrastrukturą fizyczną (miejsca kultury, pojemność zakwaterowania i połączenia transportowe)? Czy dysponujemy – czy będziemy dysponować do czasu ESK – „infrastrukturą ludzką”, która jest potrzebna do organizacji ESK (aktywnym i dobrze połączonym sektorem kultury łączącym instytucje publiczne i organizacje pozarządowe, departamenty rady miejskiej gotowe udzielić pomocy, usługi dla odwiedzających miasto z odpowiednimi umiejętnościami, programy budowania zdolności itp.)? Czy mamy lub będziemy mieć strategię rozwijania niezbędnych połączeń międzynarodowych? Czy dysponujemy niezbędną wewnętrzną wiedzą fachową do realizacji projektu od jego wczesnego opracowania, aż po jego przygotowanie, wdrożenie i ocenę? Jeśli brakuje wewnętrznej wiedzy fachowej i należy ją uzupełnić zewnętrzną wiedzą fachową i doradztwem - w jaki sposób zapewnimy, że projekt pozostaje autentyczny i nadal będzie należeć do samego miasta, jego mieszkańców i różnych interesariuszy, a wizja ESK odzwierciedli aspiracje wielu, a nie tylko

- nielicznych?
- Czy jesteśmy gotowi jako miasto wyjść poza „zwyczajowe działanie” w dziedzinie kultury? Czy jesteśmy gotowi przeanalizować nowe sposoby wspierania kultury, interakcji z naszymi interesariuszami kulturalnymi i innymi sektorami życia miejskiego, promowania zaangażowania publiczności w różnych dzielnicach? Czy możemy pozwolić sobie na zwiększenie inwestycji w kulturę w ramach projektu ESK i utrzymanie wysiłków po roku tytułowym, aby zapewnić ciągłość i trwałość?
 - Czy jako miasto jesteśmy gotowi otworzyć się na Europę? Czy jesteśmy gotowi zaangażować się w dialog z resztą Europy i świata i zastanowić się nad wkładem, jaki chcielibyśmy wnieść w projekt integracji UE? Czy jesteśmy gotowi, jako miasto, aby dalej badać wiele różnych form wyrazu kulturowego – w tym pochodzących ze społeczności migrantów – obecnych na naszym terytorium i otwierać rodzimą społeczność na bogactwo i różnorodność form wyrazu kulturowego pochodzących z poza kraju?

Jeśli odpowiedź na wszystkie powyższe pytania nie brzmi „nie”, Twoje miasto nie jest gotowe do ubiegania się o tytuł ESK i posiadania tytułu ESK.

Glosariusz

Decyzja	Formalna podstawa prawna działania ESK. Została ona uzgodniona w kwietniu 2014 r. przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej (wszystkie rządy państw członkowskich UE). Reguluje ona działania ESK.
Zespół	Niezależni eksperci, którzy oceniają wnioski, wydają zalecenia dotyczące listy kandydatów i ostatecznej selekcji oraz którzy monitorują ESK w okresie monitorowania.
Nabór	Formalne zaproszenie do składania wniosków ogłoszone przez instytucję organizującą (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Określa kryteria i procedurę wyboru oraz zawiera formularz selekcji dla miast kandydujących.
Regulamin wewnętrzny	Dokument wydany przez instytucję organizującą. Określa zasady konkursu, skład i funkcjonowanie zespołu oceniającego oraz szczegóły dotyczące preselekcyjnych i końcowych posiedzeń selekcyjnych.
Wniosek aplikacyjny	Dokument przedłożony przez miasto kandydujące w odpowiedzi na zaproszenie, określający jego cele, program itp.
Preselekcja (wstępna selekcja)	Pierwszy etap selekcji przeprowadzany przez zespół opracowujący krótką listę miast kandydujących.
Ostateczny wybór	Drugi etap selekcji: skrócona lista miast kandydujących jest zredukowana do jednego kandydata rekomendowanego przez zespół.
Wyznaczenie	Krok prawny: właściwy organ krajowy (w tym przypadku: Minister Kultury i Dziedzictwa Kulturowego). Formalnie wyznacza rekomendowane miasto kandydujące do tytułu ESK. Miasto kandydujące może teraz nazwać się Europejską Stolicą Kultury.
Monitoring	Cztery lata od wyznaczenia do roku na który nadany jest tytuł, kiedy to panek doradza ESK.
Nagroda Melina Mercouri	Nagroda Komisji Europejskiej przyznawana ESK. Przyznawana w związku z wyznaczeniem ESK. Płatność jest warunkowana i udzielana na podstawie rekomendacji zespołu na koniec etapu monitorowania.
Otwarty konkurs	Co trzy lata ESK zostaje miasto z kraju EFTA/EOG, kraju kandydującego lub potencjalnego kandydata do członkostwa w UE. Stosowane są te same kryteria z kilkoma różnicami administracyjnymi (nabór i regulamin wewnętrzny wydany przez Komisję Europejską i wyznaczenie przez Komisję Europejską).

Rozważasz złożenie wniosku?

W decyzji określono formalny proces prowadzący do wyboru. Rozpoczyna się od zaproszenia do składania wniosków przez odpowiedni organ krajowy. Zazwyczaj jest to ministerstwo odpowiedzialne za kulturę, ale czasami może delegować administrację do innej organizacji.

Kiedy zacząć?

Oficjalne zaproszenie zostanie opublikowane około 6 lat przed tytułem. Termin składania wniosków wynosi co najmniej dziesięć miesięcy.

Doświadczenie pokazało, że najlepsze ESK rozpoczynają przygotowania na 2-3 lata przed tym zaproszeniem.

W decyzji wymieniono rotację państw członkowskich, w związku z czym istnieje wiele informacji na temat tego, kiedy Państwa kraj będzie nosił tytuł.

Dlaczego z takim wyprzedzeniem? ESK to działanie złożone. Jest to również konkurencja. Kilka powodów dla długiego okresu przygotowań:

- Kryteria wymagają, aby miasto posiadało strategię kulturalną, która jest powiązana ze strategią rozwoju miasta. Takie strategie wymagają czasu na przygotowanie i rozpoczęcie realizacji.
- Kryteria wymagają znaczącej współpracy z mieszkańcami miasta: wielu kandydatów angażuje szkoły, uniwersytety, kluby młodzieżowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego itp. oraz podmioty działające w sektorze kultury (zarówno oddolne, jak i odgórne).
- Należy zaangażować sektor prywatny, zarówno w sektorze kultury, jak i w sektorze kreatywnym, jak i w szerszym sektorze przedsiębiorstw.
- Kryteria wymagają niezbędnych powiązań i powiązań z europejskimi i międzynarodowymi podmiotami zajmującymi się sztuką i sieciami kultury itp.
- Kandydaci uczą się od innych ESK.
- Musi zostać powołany zespół przygotowujący wniosek.
- W mieście musi zostać powstać impet.

- Musi być czas na przygotowanie wszelkich nowych projektów w zakresie infrastruktury kulturalnej (i innych) do roku obchodów ESK.

Na tym wczesnym etapie miasta muszą zadać sobie pytanie:

- Jakie są ich własne cele? Jaka jest ich wizja przyszłości miasta i rola kultury w tej wizji?
- W jaki sposób można je połączyć z kryteriami ESK?
- Dlaczego chcą zdobyć tytuł ESK? W jaki sposób zamierzają pozostawić swój ślad w historii ESK i przenieść ją na nowe, nieznane terytoria?
- Czy istnieje trwałe międzypartyjne wsparcie polityczne? Doświadczenie pokazało, że między rozpoczęciem konkursu a ostatecznym rokiem obchodów ESK może nastąpić zmiana przywództwa politycznego w mieście.

Kto może aplikować i kluczowe czynniki do rozważenia

Wielkość miasta nie jest czynnikiem. Zarówno miasta liczące ponad 1 mln mieszkańców jak i miasta liczące mniej niż 100 tys. mieszkańców były już ESK. Jednakże, potencjał ludzki i finansowy miasta, a także jego zdolności pod względem infrastruktury fizycznej i kulturowej masy krytycznej są takim czynnikiem.

Miasta mogą obejmować otaczające je miejscowości (tj. sąsiednie miasta lub regiony). Stało się tak na przykład w 2007 r., kiedy Luksemburg zaangażował transnarodowy region Grande Région; w 2010 r., kiedy Essen przewodziła regionowi Zagłębia Ruhry; w 2012 r., kiedy Maribor zaangażował 5 innych miast we wschodniej Słowenii; w 2013 roku, kiedy Marsylia-Prowansja zaangażowała 90 % departamentu Bouches-du-Rhône lub w 2015 roku, kiedy Mons intensywnie współpracował z sąsiednim regionem Hainaut. Jakkolwiek jedno miasto musi być głównym miastem odpowiedzialnym i wiodącym. Głównym miastem jest oficjalny wnioskodawca.

Program wybiegający w przyszłość. Miasto nie otrzymuje tytułu w oparciu o swoje dziedzictwo kulturowe lub aktualną ofertę kulturalną. Mogą one stanowić podstawę wniosku, ale nie sam wniosek. (ESK nie jest odmianą znaku dziedzictwa UNESCO ani Europejskiego Znak Dziedzictwa). Miasto

otrzymuje tytuł na podstawie przyszłego programu ESK określonego w złożonym wniosku aplikacyjnym.

Nie tak jak zwykle. Niektórzy kandydaci złożyli wnioski, łącząc swoje dotychczasowe działania kulturalne pod hasłem „ESK”. Nie odnieśli sukcesu. ESK jest przyznawana na podstawie *programu szczegółowego wykraczającego poza normalną działalność kulturalną* miasta.

Nie ma standardowego szablonu dla Państwa programu. Każde miasto jest wyjątkowe. Jego program odzwierciedla jego potrzeby i cele przy jednoczesnym spełnieniu formalnych kryteriów ESK.

Nie jest to projekt determinowany przez turystykę. Jednym z celów programu jest podniesienie międzynarodowej rangi miasta poprzez kulturę. Większość ESK odnotowała wzrost turystyki; jest to czynnik sukcesu wielu ESK. Program ESK koncentruje się jednak przede wszystkim na obywatelach, w szczególności na mieszkańcach miasta, a także na ich powiązaniach z kulturą i Europą.

Nie ma wymogu posiadania dużej liczby wydarzeń i projektów. Program musi odpowiadać celom miasta i jego możliwościom finansowym. Nie należy przesadzać z rozbudowanym zarządzaniem ani z nadmiernym obciążaniem obywateli.

Europejski (międzynarodowy) program. Jest to projekt europejski. Programy muszą podkreślać zarówno wspólne cechy, jak i różnorodność kultur w Europie. Ogólna wizja wydarzenia musi być europejska, a program musi być atrakcyjny na szczeblu europejskim i międzynarodowym.

Jest to projekt kulturalny. Wiele ESK uzyskało znaczne korzyści gospodarcze lub społeczne dzięki ESK: infrastruktura miejska, regeneracja fizyczna, inwestycje wewnętrzne, większa dumą z miasta itp. Są to pozytywne korzyści uboczne, które pokazują, jak wpływ kultury może wykraczać poza samą kulturę. ESK jest projektem kulturalnym skierowanym do obywateli, artystów i podmiotów kultury oraz tych, którzy wykorzystują swoje umiejętności twórcze w wielu sektorach społeczeństwa.

Miasto może samemu sobie rzucić wyzwanie. ESK jest okazją do otwartego i krytycznego zbadania historii miasta, w tym jego ciemniejszej strony. Na przykład Donostia San Sebastian 2016 skupiła się na koncepcji współistnienia prób przezwyciężenia dawnych konfliktów między społecznościami. Ryga 2014 zajęła się kwestiami okupacji niemieckiej i radzieckiej. Linz 2009 zajął się swoim związkiem z okresem nazistowskim. Liverpool 2008 zbadał swoją rolę w handlu niewolnikami.

Jest to długoterminowe zobowiązanie. Okresy przygotowania, rozwijania i realizacji trwają od 6 do 7 lat trwałego, ciągłego wysiłku. Inicjatywa żyje dalej; wiele ESK nadal korzysta ze swojego tytułu lata później. Inne, mniej udane, muszą radzić sobie z negatywnymi konsekwencjami niespełniania oczekiwań. Posiadanie tytułu ESK przynosi znaczne korzyści tym miastom, które chcą się zaangażować.

Jak zacząć? Dobrym miejscem na rozpoczęcie jest odwiedzenie innych obecnych ESK, zapoznanie się z ich złożonymi wnioskami (najczęściej umieszczone są one na ich stronie internetowej), zobaczenie ich w działaniu. Co roku wyznaczane są dwie ESK i jest 8 miast już wyznaczonych będących w okresie przygotowań: więc jest z czego wybierać.

Zrozumienie kryteriów

W decyzji określono sześć kategorii kryteriów stosowanych w procesie selekcji. Zalecenie zespołu opiera się na całościowej ocenie uwzględniającej sześć kategorii, ponieważ doświadczenie pokazało, że wszystkie sześć są wymagane do zapewnienia pomyślnego funkcjonowania ESK.

Miasta muszą je postrzegać jako przydatne narzędzie do sumiennego przygotowania się nie tylko przy ubieganiu się o tytuł, ale także przy planowaniu roku obchodów. Są po to, by pomóc im jak najlepiej wykorzystać własną ofertę i - niezależnie od wyniku konkursu - wyciągnąć z tego doświadczenia wnioski i korzyści. Ponieważ każdy konkurs prowadzi do wyznaczenia tylko jednego miasta, istotne jest, aby wszystkie miasta kandydujące już na wczesnym etapie zastanawiały się, w jaki sposób wykorzystają impet stworzony przez ich aplikację w przypadku, gdy nie otrzymają tytułu. Należy zatem zadbać o to, by proces składania wniosków był traktowany jako pożyteczne ćwiczenie z zakresu strategii kulturalnej, tak by mógł on przynieść pozytywne skutki dla wszystkich kandydatów. Odpowiedzialność za to ponoszą głównie władze miasta i jego polityczni przywódcy.

W niniejszej części omówiono każdą z kategorii i przedstawiono wskazówki oparte na ostatnich doświadczeniach ESK i sprawozdaniach zespołów. W decyzji podano czytelne czynniki, które należy uwzględnić w każdej kategorii kryteriów; zostały one zapisane kursywą.

W procesie trzymania się kryteriów, zachęca się kandydatów do wykazania się wyobraźnią i kreatywnością oraz do stworzenia własnej wizji koncepcji ESK.

A: Wkład w długoterminową strategię kulturalną

- *czy w momencie składania wniosku istnieje strategia kulturalna dla miasta kandydującego, która obejmuje działanie [ESK] i zawiera plany podtrzymania działalności kulturalnej po roku obchodów*
- *plany wzmocnienia potencjału sektora kultury i sektora kreatywnego, w tym rozwijanie długoterminowych powiązań między sektorem kultury, sektorem gospodarczym i społecznym w mieście kandydującym;*
- *przewidywane długoterminowe skutki kulturalne, społeczne i gospodarcze, w tym rozwój miast, jakie tytuł będzie miał dla miasta kandydującego*
- *plany monitorowania i oceny wpływu obchodów na miasto kandydujące oraz rozpowszechniania wyników oceny.*

Chociaż miasta posiadają tytuł przez rok, zanim zostaną zastąpione w następnym roku przez innych posiadaczy tytułów, ESK nie powinno być postrzegane jako jednoroczne wydarzenie. Program musi rozpocząć się wcześniej, aby poczynić przygotowania do obchodów, i zakończyć się po nich zapewniając trwałość.

ESK, które odniosły sukces, wykorzystały swój tytuł jako katalizator stopniowej zmiany w kulturalnym i ogólnym rozwoju miasta, wywierając trwały wpływ kulturalny, społeczny i gospodarczy. Najlepszym sposobem na zapewnienie trwałości jest włączenie roku ESK do ogólnej strategii miasta, rozwijając w szczególności powiązania między kulturą, edukacją, turystyką, planowaniem przestrzennym, usługami społecznymi itp. Kandydaci będą musieli przedstawić swoją strategię kulturalną i miejską w swoich wnioskach aplikacyjnych. Komisja nie będzie badać adekwatności tych strategii, lecz szukać spójności między nimi a proponowanym programem i celami ich projektu ESK.

Strategia kulturalna miasta składa się z wizji, celów i działań o odpowiednich ramach czasowych. Zwykle będzie ona miała szerszy zakres niż cele ESK. Miasta kandydujące muszą wskazać wyraźnie w złożonych wnioskach, do których realizacji dąży ESK w ramach szerszej strategii kulturalnej.

Kilka ostatnich przykładów:

Mons2015. Region Mons jest ważnym miejscem dla firm cyfrowych. Tematem ESK było "Gdzie kultura spotyka się z technologią" z wieloma projektami opartymi na technologii cyfrowej: na przykład "Metro IT Europa" było wirtualnym metrem przez miasto dla turystów i operatorów kultury. "Café Europa" opierała się na rosnącej sieci miast w całej Europie jako bazy dla cyfrowych interakcji na tematy kulturalne i europejskie.

Pilsen2015 miało temat przewodni "Open Up" i cel znacznego zwiększenia otwartości mieszkańców na zewnątrz. Duży nacisk położono na zmianę zachowań.

Aarhus2017. Temat "Ponowne przemyślenie" Aarhus2017 odpowiada strategii miasta polegającej na ponownym przemyśleniu i zmianie jego środowiska kulturowego i miejskiego w miarę jego rozwoju w ciągu następczej dekady.

Cele. Ważne jest, aby kandydat przedstawił jasno swoje cele ESK. Nie ma planu dotyczącego zakresu celów, ponieważ każda ESK jest inna, każde miasto stoi w obliczu unikalnego zestawu wyzwań i możliwości. Cele te powinny odnosić się do kryteriów działania ESK, a także do priorytetów lokalnych. Jasność celów wskazuje na solidny proces planowania i znacznie ułatwia zarządzanie ESK i rozliczalność publiczną. Jak wskazano powyżej, w zestawieniu wniosków podkreślono związek między celami ESK a ogólną strategią kulturalną i miejską kandydatów.

Cele ESK muszą zostać przełożone na jasne, odpowiednie i wymierne wskaźniki oddziaływania. Te wskaźniki oddziaływania są niezbędne do monitorowania postępów i oceny wyników obchodów (zob. poniższe punkty).

Monitorowanie. Od każdej ESK oczekuje się ustanowienia na wczesnym etapie procesu monitorowania w celu poprawy realizacji celów wyznaczonych dla danego roku obchodów. Umożliwia to zespołowi zarządzającemu dostrzeżenie postępów w osiąganiu tych celów w trakcie czteroletniego okresu przygotowawczego, a także w trakcie roku obchodów i po jego zakończeniu. Poziom odniesienia powinien zostać ustalony najpóźniej w rok po wyznaczeniu. Wskaźniki powinny być zarówno jakościowe, jak i ilościowe.

Ocena. ESK są zobowiązane do przeprowadzenia oceny po zakończeniu roku w celu zmierzenia wpływu kulturalnego, społecznego i gospodarczego

(w tym na rozwój miast): ocena ta musi zostać przesłana do Komisji Europejskiej w ciągu 12 miesięcy od zakończenia roku obchodów ESK. Aby ocena była skuteczna, musi być oparta na celach określonych w złożonym wniosku na początku procesu ESK. Komisja dostarcza wytyczne (zob. odniesienie do dokumentu w sekcji poniżej "Sprawozdania i oceny dotyczące programu ESK").

Na etapie preselekcji kandydaci są proszeni jedynie o przedstawienie zarysu swoich planów dotyczących monitorowania i oceny, które zostaną rozwinięte wobec złożonego wniosku na potrzeby ostatecznego wyboru.

B: Treści kulturowe i artystyczne

- *jasna i spójna wizja artystyczna i strategia programu kulturalnego;*
- *zaangażowanie lokalnych artystów i organizacji kulturalnych w tworzenie i realizację programu kulturalnego;*
- *zakres i różnorodność proponowanych działań oraz ich ogólna jakość artystyczna;*
- *zdolność do łączenia lokalnego dziedzictwa kulturowego i tradycyjnych form sztuki z nowymi, innowacyjnymi i eksperymentalnymi formami wyrazu kulturowego.*

ESK jest przede wszystkim przyszłościowym projektem „kulturalnym”. Program opracowany specjalnie na rok obchodów musi mieć wysoką jakość artystyczną i kulturalną. Dotyczy to zarówno projektów partycypacyjnych, jak i większej liczby działań związanych z sztuką głównego nurtu. Programy ESK obejmują zwykle szeroką gamę form sztuki, mieszanek wysokiej klasy i popularnej kultury oddolnej, równowagę między bezpłatnymi i biletowymi wydarzeniami, a także działania prowadzone przez duże i renomowane podmioty kulturalne, poprzez małe organizacje pozarządowe, odzwierciedlające rosnący rozwój kreatywnych interwencji w kwestiach miejskich i społecznych. Wizja i strategia programu muszą być również zgodne z celami wyznaczonymi przez miasto kandydujące na rok ESK i uwzględniać wymiar europejski. Muszą one przenikać cały program kulturalny, ale także związane z tym działania, w szczególności marketing i komunikację.

ESK zwykle przekładają swoją wizję strategiczną na kilka strumieni; zbyt duża ich liczba może być myląca dla publiczności.

We wniosku aplikacyjnym należy podać wystarczająco dużo informacji na temat proponowanych projektów, które umożliwią zespołowi zrozumienie spójności programu i jego wizji artystycznej ze strategią i celami.

Poziom szczegółowości będzie jednak inny na etapie preselekcji w porównaniu z końcowym etapem selekcji.

Podczas preselekcji kandydaci proszeni są o przedstawienie ogólnego zarysu struktury programu na rok tytułowy, koncentrując się na nadrzędnej strategicznej wizji artystycznej i koncepcji swojej ESK.

Podczas selekcji końcowej kandydaci muszą znacznie dokładniej przedstawić program i jego główne projekty, a także partnerów, dokonując rozróżnienia między partnerami, którzy wyrazili zdecydowane zainteresowanie, a tymi, którzy wciąż są tylko potencjalnymi lub możliwymi partnerami. Muszą również jasno określić związek między ogólną strategiczną wizją i koncepcją artystyczną z jednej strony, a programem i jego projektami z drugiej. Wreszcie, należy przedstawić przybliżony budżet dla poszczególnych projektów, aby zespół zrozumiał ich względną równowagę w programie.

Należy pamiętać, że Zespół i Komisja Europejska wykorzystają program przedstawiony w złożonym wniosku jako podstawę do fazy monitorowania (patrz poniżej).

Ponadto, poza samą treścią programu, kandydaci wskażą również, w jaki sposób proces inicjowania, opracowywania i wdrażania różnych działań był i będzie otwarty i integrujący dla lokalnego środowiska artystycznego i twórczego.

Doświadczenie pokazało, że budowanie programu w oparciu o własne korzenie, dziedzictwo i tkankę kulturową miasta może być użytecznym punktem wyjścia. Wiąże się to z zastrzeżeniem, że wiele ESK również chce rozwijać ofertę kulturalną w mieście. W ostatnich sprawozdaniach zespołu poszukiwano również informacji na temat artystycznej strategii cyfrowej ESK.

C: Wymiar europejski

- *zakres i jakość działań promujących różnorodność kulturową Europy, dialog międzykulturowy i większe wzajemne zrozumienie między obywatelami Europy;*

- *zakres i jakość działań podkreślających wspólne aspekty europejskich kultur, dziedzictwa i historii, a także integrację europejską i aktualne tematy europejskie;*
- *zakres i jakość działań obejmujących artystów europejskich, współpracę z operatorami lub miastami w różnych krajach, w tym, w stosownych przypadkach, miasta posiadające tytuł, oraz partnerstwa transnarodowe;*
- *strategia mająca na celu przyciągnięcie zainteresowania szerokiej europejskiej i międzynarodowej opinii publicznej.*

Wymiar europejski jest centralnym elementem programu ESK. Wymiar europejski gwarantuje, że ESK jest programem międzynarodowym, a nie wyłącznie wydarzeniem krajowym. Fakt, że miasto leży w Europie, ma żywą i międzynarodową ofertę kulturalną lub zamieszkuje je ludność wielokulturowa, nie jest sam w sobie mocną wykładnią wymiaru europejskiego. Ogólna wizja całego programu musi być europejska, a zatem wymiar europejski musi być odzwierciedlony w treści kulturalnej i artystycznej, jak również w celach wyznaczonych dla projektu ESK i odpowiadających im wskaźnikach.

Wymiar europejski ma kierunek dwukierunkowy, skierowany do mieszkańców miasta ESK oraz do szerokiej publiczności europejskiej i międzynarodowej.

Ambicją ESK musi być poszerzenie zrozumienia i świadomości obywateli miasta na temat bogactwa i różnorodności kultur w Europie, jak również podobieństw między tymi kulturami. Należy skupić się na powiązaniu miasta i jego obywateli z miastami i obywatelami innych krajów poprzez projekty kulturalne i inne.

To właśnie skupienie się na innych kulturach odróżnia ESK od narodowego miasta kultury: ESK oferuje miastu i jego obywatelom możliwość uczenia się od innych w sposób otwarty.

Dla miast wymiar europejski oznacza również połączenie ich lokalnego kontekstu z ramami europejskimi. Jest to okazja do zbadania związków między kulturą i wartościami lokalnymi i europejskimi. Dla miejskich podmiotów działających w dziedzinie kultury wymiar europejski oznacza tworzenie nowych i trwałych partnerstw z podmiotami działającymi w dziedzinie kultury z innych krajów poprzez koprodukcje, wspólne kuratoria, konferencje, tworzenie sieci kontaktów, a także wizyty artystów/wykonawców. Ostatnie ESK włączyły partnerów europejskich i międzynarodowych do znacznie ponad połowy swoich projektów.

Ostatni czynnik wymiaru europejskiego oznacza, że program musi być wystarczająco wysokiej jakości, aby przyciągnąć międzynarodową publiczność, osobiście lub w coraz większym stopniu online.

Współpraca z partnerem ESK. Są dwie (i co trzeci rok, trzy) ESK. Są one zapraszane do wspólnej pracy. Zakres projektów jest zróżnicowany i rozwijany w poszczególnych miastach. Jest to kluczowy element europejskiego charakteru programu ESK. Wiele ESK opracowuje również projekty z przeszłymi i przyszłymi ESK.

Należy zauważyć, że oczekuje się, że sekcja poświęcona wymiarowi europejskiemu zostanie znacznie bardziej rozwinięta w ostatecznej wersji wniosku niż we wstępnym wniosku aplikacyjnym miasta.

Niektóre niedawne przykłady wymiaru europejskiego:

***Umea2014** zbudowała cały swój program wokół kalendarza Lapończyków, rdzennych mieszkańców północnej Skandynawii.*

***Riga2014** przedstawia "Bursztyn we współczesnej biżuterii artystycznej". Bursztyn był pierwszym towarem eksportowanym z regionu bałtyckiego do reszty Europy w I wieku n.e.*

***Leeuwarden2018** i **Donostia San Sebastian2016** uwypuklały znaczenie rzadziej używanych języków w Europie (odpowiednio: fryzyjskiego i baskijskiego) w projektach z innymi miastami w całej Europie.*

*Program **Donostia San Sebastian2016** oscylował wokół idei "kultur współistnienia", wyrażając pragnienie przewyciężenia ran przeszłości i sztuki wspólnego życia w dawniej podzielonych społecznościach.*

***Rijeka2020** zajmie się trzema głównymi tematami - wodą, pracą i migracją - z których wszystkie mają wyraźny oddźwięk w Europie.*

*Intencją **Timisoary2021** jest, aby ponad 75% projektów powstało w koprodukcji z partnerami z Europy.*

D: Zasięg

- *zaangażowanie lokalnej społeczności i społeczeństwa obywatelskiego w przygotowywanie wniosku i realizację działania;*

- *tworzenie nowych i trwałych możliwości dla szerokiego grona obywateli do uczestnictwa w działaniach kulturalnych, w szczególności młodzieży, wolontariuszy oraz osób zmarginalizowanych i znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, w tym mniejszości, ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych i osób starszych w odniesieniu do dostępności tych działań;*
- *ogólna strategia rozwoju publiczności, a w szczególności związek z edukacją i udziałem szkół.*

Miarą sukcesu ESK, a z pewnością kluczową częścią ich trwałości, jest szeroki i aktywny udział jej obywateli. Musi się to rozpocząć już w fazie przygotowawczej. Ostatnie ESK i kandydaci opublikowali zaproszenia do składania pomysłów i przeprowadzili setki spotkań lub warsztatów ze swoimi obywatelami, starając się poznać ich opinie na temat potencjalnego programu oraz ogólnej wizji i koncepcji. Aktywny udział, a nie tylko udział w charakterze publiczności.

Zespoły przygotowujące wnioski podjęły celowy wysiłek, aby zaangażować tych, którzy zwykle nie uczestniczą w życiu kulturalnym miasta i dotrzeć do społeczności peryferyjnych lub prowadzić równoległe sektor kultury. Celem jest zaangażować.

Każdy kandydat będzie miał swoje własne, szczególne akcenty i priorytety; będą się one rozwijały w trakcie przygotowywania i realizacji ESK. W wielu przypadkach zaangażowanie to prowadzi do zmiany perspektyw podmiotów kultury w mieście (aspekt rozwoju publiczności).

ESK coraz częściej korzystają z usług wolontariuszy. Ważne jest rozróżnienie między płatnymi pracownikami i stażystami a wolontariuszami. Silny program wolontariatu może znacząco zwiększyć zaangażowanie obywateli w działalność ESK i miasta oraz w jego dziedzictwo.

Obecnie standardem jest prowadzenie przez ESK projektów ze szkołami, grupami młodzieżowymi, uniwersytetami i wieloma organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

E: Zarządzanie

- *wykonalność strategii pozyskiwania funduszy i proponowanego budżetu, które obejmują, w stosownych przypadkach, plany ubiegania się o wsparcie finansowe z unijnych programów i funduszy oraz obejmują fazę przygotowawczą, rok, w którym wydano tytuł, ocenę i przepisy dotyczące dotychczasowych działań oraz planowanie awaryjne;*
- *planowaną strukturę zarządzania i realizacji działań, która przewiduje między innymi odpowiednią współpracę między władzami lokalnymi a strukturą realizacji, w tym zespołem artystycznym;*
- *procedury mianowania dyrektorów generalnych i artystycznych oraz ich dziedziny działania;*
- *strategia marketingowa i komunikacyjna jest kompleksowa i podkreśla, że działanie to jest działaniem Unii;*
- *struktura realizacji posiada personel z odpowiednimi umiejętnościami i doświadczeniem w zakresie planowania, zarządzania i realizacji programu kulturalnego na dany rok.*

Finanse. Budżety ESK znacznie się różnią; ostatnie programy ESK (tj. nieobejmujące infrastruktury lub budynków) wahały się od 20 mln EUR do ponad 100 mln EUR.

Na etapie składania wniosków nierealistyczne są dokładne prognozy dotyczące przyszłych źródeł finansowania. Wniosek aplikacyjny musi zawierać realistyczny budżet, z wystarczającą ilością informacji, aby pokazać stopień pewności w każdej linii budżetowej.

Format informacji finansowych zostanie określony w kwestionariuszu dołączonym do zaproszenia do składania wniosków. Będą one obejmować proponowane dochody od:

- Władz publicznych (miejskich, regionalnych, krajowych)
- sektora prywatnego
- inne (w szczególności box office, crowdfunding)
- programów UE (nie dotyczy to nagrody im. Meliny Mercouri).

Kandydatom, a z pewnością ESK, zdecydowanie zaleca się zbadanie możliwości pełnego uczestnictwa w innych programach UE. Obecne programy trwają do 2020 r. Obejmują one:

Program „Kreatywna Europa” (wspieranie sektora kultury i sektora kreatywnego).

http://ec.europa.eu/culture/creative-europe/index_en.htm

Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne (ESI) (wspierające regiony i miasta).

http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_en.cfm

Erasmus+ (wspieranie kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu).

<https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

„Horyzont 2020” (wspieranie badań naukowych i innowacji).

<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en>

COSME (wspieranie konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju unijnych przedsiębiorstw i MŚP oraz wspieranie kultury przedsiębiorczości).

http://ec.europa.eu/growth/smes/cosme_en

Instrument „Łącząc Europę” (wspierający m.in. kulturę europejskich sieci cyfrowych).

<http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/connecting-europe-facility>

Struktura organizacyjna i zarządzanie. Doświadczenie pokazało, że struktura zarządzania jest kluczowym czynnikiem zarówno sukcesu ESK jak i jego słabych wyników.

Ostatnie ESK angażowały różne podmioty prawne: fundacja, stowarzyszenie, instytucja publiczna, departament w ramach gminy itp. w zależności od lokalnych przepisów i praktyki. Niezależnie od wybranego podejścia kluczowymi czynnikami są:

- Zrozumienie od samego początku, że ESK wymaga **wysokiego standardu zarządzania**, na wszystkich szczeblach. Mogą one istnieć w mieście, mogą być sprowadzone i można je zdobyć poprzez szkolenie. Dotyczy to zarówno zarządzania kulturą miasta, jak i strony kierowniczej zespołu ESK.
- Stabilność struktury zarządzania: zarząd, kierownictwo, relacje z wydziałami administracji miejskiej.
- Stabilność zespołu: stabilność personelu w zespole dostawczym jest ważnym czynnikiem sukcesu, ale niektóre zmiany kadrowe mogą być potrzebne z uwagi na różne etapy ESK – aplikowanie, rozwijanie i realizacja – wymagają odrębnych zestawów umiejętności.
- Budowanie potencjału: coraz więcej ESK obejmuje programy budowania potencjału dla swoich zespołów, a także dla podmiotów kulturalnych i innych zainteresowanych stron, aby wspierać je w tworzeniu i realizacji wydarzeń kulturalnych, nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych oraz podejmowaniu komunikacji i marketingu.
- Niezależność od partyjnego procesu politycznego (zewnątrzne oceny niedostatecznie funkcjonujących ESK wskazują, że główną przyczyną jest ingerencja polityczna na zbyt szczegółowym poziomie). Politycy mogą być w zarządzie, ale działają na poziomie strategicznym, a nie operacyjnym.
- Proces rekrutacji dyrektora generalnego/CEO i dyrektora

artystycznego odbywa się na wczesnym etapie procesu selekcji. Otwarta rekrutacja jest bardziej przejrzysta.

- Niezależność dyrektora artystycznego programu artystycznego, z zastrzeżeniem spójności ze złożonym wnioskiem i finansami.
- transformacja po roku; najlepsze praktyki i oceny zewnętrzne wskazują, że główny zespół powinien pozostać przez co najmniej sześć miesięcy po roku.
- klarowne uprawnienia do przekazywania uprawnień finansowych i ustalenia dotyczące audytu zewnętrznego.

Marketing i komunikacja. Kluczowa funkcja, coraz bardziej aktywność o charakterze online. Złożony wniosek powinien zawierać ogólne zarysy strategii marketingowej i komunikacyjnej oraz jej cele. Należy zwrócić uwagę na własność intelektualną ESK. Powinna istnieć ścisła współpraca między zespołem ESK a działem turystyki i marketingu miasta (oraz z krajową organizacją turystyczną).

Zarządzanie marką. Każdy ESK będzie miał własną markę i strategię brandingową. Ponadto ESK musi dopilnować, aby sama marka ESK uzyskała należyłą rangę. Wytyczne dotyczące stosowania logotypu ESK znajdują się w dokumencie, do podpisania którego zostaną zaproszone wyznaczone miasta przez Komisję Europejską (zob. poniżej sekcja dotycząca monitorowania). ESK powinna zapewnić odpowiednią promocję marki ESK i jej historii.

Przykłady podkreślenia odpowiedzialności Unii Europejskiej za markę obejmują:

- Ceremonie otwarcia i zamknięcia: Wiele Europejskich Stolic Kultury ma momenty przekazania podczas ceremonii otwarcia i zamknięcia z miastami z poprzedniego roku/w nadchodzącym roku. Zazwyczaj zapraszani są wyżsi urzędnicy UE (np. przewodniczący Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego, komisarz ds. kultury itp.).
- Debaty na temat kwestii europejskich z wiodącymi osobistościami UE.
- Dzień Europy (9 maja). ESK często przejmuje wiodącą rolę w obchodach Dnia Europy.

- Media: dopilnowanie, by media wiedziały, że ESK jest działaniem UE.
- Wypłata nagrody Melina Mercouri (jeśli została przyznana) stanowi szansę na wydarzenie PR.

F: Zdolność do realizacji

- *wniosek aplikacyjny ma szerokie i silne poparcie polityczne oraz trwałe zaangażowanie ze strony władz lokalnych, regionalnych i krajowych.*
- *miasto kandydujące ma lub będzie dysponowało odpowiednią i rentowną infrastrukturą, aby posiadać tytuł.*

Kandydat będzie musiał wykazać, że posiada zdolność do realizacji złożonego i dużego programu, takiego jak ESK. Doświadczenie pokazuje, że istnieje kilka kluczowych czynników sukcesu:

- **Trwałe, ponadpartyjne zaangażowanie polityczne na rzecz projektu.** Wiele miast ESK doświadczyło zmiany przywództwa politycznego w ciągu 7 lat od złożenia wniosku do końca roku tytułowego ESK. Ważne jest, aby wszystkie partie polityczne (na szczeblu miejskim, regionalnym i krajowym) traktowały ESK jako bezpartyjny wysiłek w imieniu miasta. Oceny dobitnie wskazywały na problemy wynikające z niestabilności politycznej.
- **Ścisła współpraca między zespołem zarządzającym ESK a różnymi działami administracji miejskiej.** Zespół zarządzający musi otrzymać jasny mandat i deklarację misji od administracji miasta. Ścisły kontakt jest wymagany nie tylko podczas fazy przygotowawczej i samego roku, ale także w celu zapewnienia trwałych korzyści (zob. również sekcja Zarządzanie).
- Potencjał **turystyczny** miasta musi być w stanie poradzić sobie z celami określonymi w planie. Obejmuje to nie tylko pojemność hotelu, połączenia transportowe itp., ale także czy miękkie umiejętności w takich obszarach jak znajomość języków turystów, jakość usług związanych z gościnnością (zarówno w sektorze publicznym, jak i

prywatnym) są dostępne w mieście.

- Wielu kandydatów ESK przedstawiło programy **rozwoju infrastruktury** w mieście. Są one przede wszystkim istotne, jeśli mają bezpośredni wpływ na program ESK. Na przykład:

Marsylia-Prowansja 2013. *Znaczne inwestycje w rewitalizację portu Vieux nie były częścią ESK; i tak by się to stało, ale było to katalizatorem dla oferty. Nowe muzea i ośrodki kultury były częścią ogólnej oferty ESK (ale nie zarządzane przez zespół ESK).*

Pilsen2015. *Renowacja budynku przemysłowego jako centrum kreatywnego została wykorzystana w programie ESK i była kluczowym trwałym efektem roku.*

- Zarządzanie i budżety projektów infrastrukturalnych i budowlanych (nowe teatry itp.) zwykle nie są częścią budżetu ESK ani zakresu.
- Informacje na temat rozwoju obszarów miejskich i programów infrastrukturalnych, projektów odbudowy dziedzictwa kulturowego i nowych obiektów kulturalnych są przydatne jako tło i kontekst preselekcji. Ostateczny wybór skupi się na projektach kapitałowych, które mają bezpośredni wpływ na działania w ramach programu. Należy podać realistyczny harmonogram i budżet zakończenia tych projektów.

Proces selekcji i wyznaczania

W zaproszeniu do składania wniosków i regulaminie wewnętrznym wydanym przez organ krajowy określono wymogi administracyjne, a także zasady i kryteria dotyczące procedury wyboru. Zaproszenie zawiera kwestionariusz selekcji oparty na wzorze Komisji Europejskiej (dostępnym na stronie internetowej Komisji Europejskiej, link na końcu dokumentu). Określono w nim terminy i szczegółowe ustalenia dotyczące składania wniosków.

Zaproszenia są zazwyczaj publikowane 6 lat przed rokiem tytułowym (np. koniec 2014 r. w odniesieniu do tytułu 2021, koniec 2015 r. w 2022 r. itp.). Regulamin wewnętrzny jest zwykle publikowany niedługo po zaproszeniu do składania wniosków.

Proces selekcji odbywa się w dwóch etapach: preselekcja (krótka lista) i selekcja końcowa. Ten dwuetapowy proces ma zastosowanie, nawet jeśli jest tylko jeden kandydat.

Sednem tego etapu jest „formularz wniosku aplikacyjnego” kandydatów, znany po prostu jako „bid-book”.

Wniosek aplikacyjny określa cele kandydatów, program, plany finansowe, strukturę zarządzania itp. Są one oparte na kwestionariuszu dostępnym na stronie internetowej Komisji Europejskiej i są zgodne ze strukturą 6 kategorii kryteriów przedstawionych powyżej.

Kandydaci przygotowują swoje wnioski i przedkładają je zgodnie z zasadami określonymi w zaproszeniu.

Podczas preselekcji kandydaci prezentują swoją aplikację zespołowi i odpowiadają na pytania. Organy krajowe i Komisja Europejska są obecne w charakterze obserwatorów w celu zapewnienia przestrzegania przepisów. Uczestniczą, ale nie biorą aktywnego udziału w obradach zespołu.

Pod koniec spotkania komisja ogłosi kandydatów, których zaleca, aby przystąpili do etapu ostatecznej selekcji. Nie ma żadnych wskazówek co do tego, ile wniosków może być skierowanych do ostatecznej selekcji. W sprawozdaniu zespołu przedstawione zostaną zalecenia dla miast, które znalazły się na krótkiej liście.

Organ krajowy formalnie zatwierdzi zalecenia zespołu i zaprosi do udziału w ostatecznej selekcji miasta umieszczone na krótkiej liście.

Kandydaci mają około 7 do 8 miesięcy na zrewidowanie wnioski. Na tym etapie potrzebne są o wiele bardziej szczegółowe informacje, zwłaszcza w odniesieniu do programu, wymiaru europejskiego i finansów.

Proces selekcji końcowej jest taki sam jak w przypadku preselekcji (złożenie zrewidowanego wniosku aplikacyjnego, prezentacja, sesja pytań i odpowiedzi) z jednym istotnym dodatkiem.

Na krótko przed finalnym posiedzeniem selekcyjnym delegacja zespołu oceniającego, z tymi samymi obserwatorami, może odwiedzić każde z miast umieszczonych na krótkiej liście. Agenda wizyty zależy od kandydata. Delegacja złoży sprawozdanie z wizyty w całym zespole.

Zespół oprze swoją ocenę i decyzję na podejściu kandydatów do 6 kategorii kryteriów określonych w decyzji. Jako poparcie wykorzysta ona wniosek aplikacyjny i prezentację oraz sesję pytań i odpowiedzi.

Na zakończenie posiedzenia zespół ogłosi swoją rekomendację, co do tego który kandydat powinien posiadać tytuł. Zalecenia dla tego miasta zawarte zostaną w raporcie.

Mianowanie na Europejską Stolicą Kultury

Właściwy organ państwa członkowskiego formalnie wyznaczy rekomendowane miasto na Europejską Stolicę Kultury i powiadomi o tym instytucje UE.

Następnie Komisja Europejska opublikuje wykaz wyznaczonych miast w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej w terminie dwóch miesięcy od powiadomienia.

Miasto kandydujące może zacząć tytułować się „Europejską Stolicą Kultury”.

Faza monitorowania

ESK są wybierane i formalnie wyznaczane na cztery lata przed faktycznym rokiem. To jest długi czas. Doświadczenie pokazało, że jest to niezbędny okres na planowanie i przygotowanie do tak złożonego wydarzenia. Odpowiedzialność w zakresie zarządzania spoczywa oczywiście na ESK.

Zespół, wspierany przez Komisję Europejską, odgrywa stałą rolę w ciągu tych czterech lat. Zespół i Komisja Europejska pełnią niepisaną, ale ważną funkcję w celu utrzymania reputacji marki ESK. Ważnym czynnikiem jest ich aktywne zaangażowanie w okresie przygotowawczym do tytułu ESK, czyli okres monitorowania. W ocenach zewnętrznych programu ESK podkreślono rosnącą rolę zespołu w tym okresie.

Po wejściu do fazy monitorowania miasta zostaną poproszone o podpisanie przez Komisję Europejską odpowiedniego dokumentu obejmującego okres od wyznaczenia do zakończenia roku tytułowego. Niniejszy dokument określa stosunki między miastem, Komisją i zespołem.

W tym kontekście zespoły zarządzające ESK proszone są o informowanie Komisji Europejskiej (a za ich pośrednictwem zespołu) o wszelkich istotnych wydarzeniach w tym okresie. Przykłady obejmują zmiany w strukturze zarządzania, nominacje pracowników wyższego szczebla, zmiany finansowe, poważne zmiany w programie.

Celem zespołu jest:

- Wspieranie ESK radą i wskazówkami.
- Monitorowanie postępów w realizacji celów i programu zawartych w wniosku aplikacyjnym ESK oraz w odniesieniu do kryteriów określonych w decyzji.
- wydanie zalecenia dla Komisji Europejskiej w sprawie wypłaty nagrody im. Meliny Mercouri.

Rolę zespołu można podsumować jako "krytycznego przyjaciela". Między zespołem a ESK odbywają się trzy spotkania:

- 3 lata przed rokiem tytułowym
- 18 miesięcy przed rokiem tytułowym
- 2 miesiące przed rokiem tytułowym

Wszystkie trzy spotkania są zwoływane przez Komisję Europejską.

Na kilka miesięcy przed każdym posiedzeniem Komisja Europejska zwraca się o sporządzenie sprawozdania z postępów. Powinno to stanowić aktualny przegląd przygotowań, zarządzania, dopracowywania programów, finansów itp.

Punktem wyjścia dla procesu monitorowania jest wniosek aplikacyjny ESK. Stanowi on podstawę wyboru jednego miasta w stosunku do innych biorących udział w konkursie, dlatego ESK musi w jak największym stopniu utrzymać swoje zobowiązania.

Zespół jest świadomy, że nie jest możliwe wyszczególnienie wszystkich projektów z 6-7-letnim wyprzedzeniem. Będą następowały zmiany (zmiana partnerów, zmiany finansowe itp.), ale wizja i kierunek z wniosku aplikacyjnego muszą być zachowane. Zespół będzie oczekiwał wyraźnego wprowadzenia zmian i informowania o nich na różnych spotkaniach monitorujących. Znaczące odstępstwa od wniosku aplikacyjnego muszą być przedyskutowane z zespołem, za pośrednictwem Komisji Europejskiej, przed podjęciem decyzji.

Spotkania są okazją do wymiany poglądów. Po każdym spotkaniu zespół sporządza sprawozdanie zawierające zalecenia dla zespołu zarządzającego ESK. Sprawozdanie jest upubliczniane przez Komisję Europejską.

Zespół może poprosić o sprawozdania okresowe. Zazwyczaj dotyczą one konkretnych kwestii poruszanych na spotkaniach.

Zespół może również poprosić jednego lub dwóch swoich członków o wizytę w ESK w tej fazie i przedstawienie sprawozdania pełnemu składowi zespołu.

Nagroda Melina Mercouri

Nagroda Melina Mercouri jest nagrodą przyznawaną przez Komisję Europejską każdej ESK. Są dwa kroki.

W związku z konkursem na tytuł ESK Komisja Europejska podejmie decyzję czy przyznać nagrodę wyznaczonym miastom.

Wyplata nagrody (finansowanej z programu Unii Europejskiej wspierającego kulturę w momencie przyznawania nagrody, obecnie 1,5 mln EUR) jest warunkowe.

Na trzecim posiedzeniu monitorującym zespół rozważy, czy rekomendować, czy nie, aby Komisja Europejska dokonała płatności na rzecz ESK.

Kryteria rekomendacji:

- Od czasu złożenia wniosku nie nastąpiły żadne istotne zmiany w wizji, celach, strategii, programie i budżecie.
- Niezależność zespołu artystycznego była odpowiednio respektowana.
- Wymiar europejski pozostał wystarczająco silny w programie.
- Marketing i komunikacja ESK w należyty sposób eksponują ESK jako działanie Unii Europejskiej.

- Prowadzone jest monitorowanie i dokonano ustaleń dotyczących oceny końcowej.

Ważne jest również, aby poczynić odpowiednie ustalenia dotyczące zapewnienia przekształceń zarządczych od zespołu ESK do trwałego zarządzania.

Jeśli Komisja Europejska przyjmie zalecenie zespołu, faktyczna wypłata nagrody nastąpi w pierwszych miesiącach roku tytułowego ESK.

Ocena

ESK są zobowiązane do przeprowadzenia oceny swojej ESK. Musi ona zostać zakończona do końca roku po zakończeniu obchodów ESK i przesłana do Komisji Europejskiej. Zostanie ona upubliczniona, aby inni kandydaci i ESK mogli z niej skorzystać. Stanowi to również element odpowiedzialności publicznej.

ESK proszone są o stosowanie się do wytycznych wydanych przez Komisję Europejską (dostępnych na stronie internetowej Komisji, link na końcu dokumentu). Oceny powinny obejmować:

- Standardowy zestaw obszarów, które są wspólne dla wszystkich ESK, z wykorzystaniem wspólnych wskaźników. Będzie to ściśle związane z kryteriami konkursu, w tym finansowymi.
- Pozycje istotne dla ESK, ściśle odpowiadające celom wyznaczonym przez ESK na etapie składania wniosków.

Ocena powinna mieć charakter zarówno ilościowy, jak i jakościowy. Najlepiej, aby była przeprowadzona przez organizację niezależną od ESK

Ocena powinna być zarówno ilościowa, jak i jakościowa. Najlepiej, aby była przeprowadzona przez organizację niezależną od zespołu zarządzającego ESK, ale mającą pełny dostęp do wszystkich zapisów. Powinna to być uczciwa ocena, a nie dokument PR.

ESK może również przeprowadzać oceny koncentrujące się na obszarach o szczególnym znaczeniu.

Trwałość

Decyzja formułuje dość jasno, że ESK powinna być częścią „długoterminowej

strategii polityki kulturalnej zdolnej do wywarcia trwałych skutków kulturowych, gospodarczych i społecznych”. ESK na etapie planowania powinny zapewnić odpowiednie ustalenia, aby osiągnąć ten cel.

Najlepszą praktyką jest zapewnienie budżetu i personelu jeszcze rok po ESK, aby zapewnić adaptację tym organizacjom, które utrzymają dynamikę.

Otwarty konkurs dla krajów kandydujących i potencjalnych kandydatów

Od 2021 r., a następnie co trzeci rok, wybierana jest trzecia ESK. Jest ona wybierana w drodze otwartego konkursu dla miast w kwalifikujących się krajach EFTA/EOG, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących do członkostwa w UE.

Komisja Europejska ogłosi na swojej stronie internetowej, które kraje kwalifikują się do konkursu.

Konkurs otwarty oznacza, że miasta mogą konkurować z kandydatami z innych krajów. Więcej niż jedno miasto może aplikować z danego kraju.

Proces selekcji i monitorowania odbywa się zgodnie z tym samym procesem i tymi samymi kryteriami przedstawionymi powyżej, z kilkoma wyjątkami:

Komisja Europejska pełni rolę organu krajowego: ogłaszając zaproszenia i regulamin wewnętrzny, formalnie przyjmując rekomendacji zespołu oraz wyznaczając ESK.

Podczas preselekcji kandydaci nie uczestniczą w spotkaniu. Zespół wybiera listę skróconą na podstawie wniosków aplikacyjnych.

Sprawozdania i oceny programu ESK

„Europejskie Stolice Kultury: Strategie sukcesu i długofalowe efekty”: Beatriz Garcia et al. Na zlecenie Parlamentu Europejskiego w 2013 r. Identyfikuje najczęstsze strategie sukcesu; zestawia i dokonuje przeglądu oddziaływania i długoterminowych skutków z punktu widzenia kulturowego, gospodarczego, społecznego i politycznego; podkreśla również główne powtarzające się wyzwania, przed którymi stoją ESK:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL- CULT ET\(2013\)513985 EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/513985/IPOL- CULT ET(2013)513985 EN.pdf)

„Europejskie miasta i stolice kultury” (sprawozdanie Palmera/Rae’a): Na zlecenie Komisji Europejskiej w 2005 r. Sprawozdanie obejmuje ESK w latach 1995-2004 (dostępne na stronie internetowej Komisji Europejskiej, link poniżej)

„Wytyczne dotyczące oceny własnej miast”: w niniejszym dokumencie przedstawionym przez Komisję wyjaśniono korzyści dla ESK z przeprowadzenia własnej oceny i przedstawiono miastom zestaw wspólnych wskaźników i wskazówek dotyczących planowania i przeprowadzania ich oceny (dostępne na stronie internetowej Komisji Europejskiej, link poniżej).

„Europejskie Stolice Kultury: droga do sukcesu”: niniejsza broszura, opracowana przez Komisję Europejską, zawiera historie z 25 lat Europejskich Stolic Kultury (1985–2010) (dostępne na stronie internetowej Komisji Europejskiej, link poniżej).

Sprawozdania z oceny każdego ESK z 2007 r. ECORYS. Na zlecenie Komisji Europejskiej. Wydane pod koniec roku następującego po każdym roku ESK (dostępne na stronie internetowej Komisji Europejskiej, link poniżej).

„Kompleks zaleceń Ecorys”: niniejszy dokument opracowany przez Komisję zawiera zalecenia zawarte w niezależnych ocenach ex post przeprowadzonych w odniesieniu do ESK na lata 2007–2015 (dostępne na stronie internetowej Komisji Europejskiej, link poniżej).

Komisja Europejska. Strona internetowa ESK, na której dostępne są sprawozdania z selekcji i monitorowania:

http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/capitals-culture_en.htm

Dalsza lektura

„Jak strategicznie wykorzystać unijne programy wsparcia, w tym fundusze strukturalne, w celu wspierania potencjału kultury dla rozwoju lokalnego, regionalnego i krajowego oraz skutków ubocznych dla całej gospodarki”: Opracowany przez grupę ekspertów ze wszystkich państw członkowskich UE, 2012 r. Ma na celu uwrażliwienie władz lokalnych, regionalnych i krajowych na temat potencjału sektora kultury i sektora kreatywnego w pobudzaniu rozwoju:

http://ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/documents/structural-funds-handbook_en.pdf

"Publiczność europejska: 2020 i po": wydane przez Komisję Europejską, 2012:

<http://bookshop.europa.eu/en/european-audiences-pbNC3112683/>

Kontakt

W celu uzyskania dalszych informacji prosimy o przesłanie wiadomości e-mail na funkcjonalną skrzynkę pocztową ESK Komisji Europejskiej: EAC-ECOC@ec.europa.eu.

W siedzibie Komisji Europejskiej można zapoznać się z dokumentacją materiałów z poprzednich ESK (70, Rue Joseph-II, Bruksela). Wnioski należy przysyłać na adres EAC-ECOC@ec.europa.eu wraz ze wskazaniem dokumentów, do których należy się zwrócić, co najmniej 48 godzin przed wizytą. Ze względów bezpieczeństwa wizyta powinna zostać uzgodniona i potwierdzona przez odpowiedni departament (tj. Dział „Kreatywna Europa” Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji, Młodzieży, Sportu i Kultury).